

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. Váczi körút 23.

hova minden küldemény intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve : 8 frt —
Fél évre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

M E G J E L E N I K M I N D E N P É N T E K E N .

Tartalom:

Madame Sévérine. Irta: —nd. — Hogyan állunk? Dr. Herczog Manótól. — Ehrentheil Mór könyvéből. — Iskolai értesítők. — A spanyol zsidók Bolgáriában. Irta: Dugovics Imre. — Az erősek Bernstein A. elbeszélése. — Hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1892. augusztus 14.) 5652. Ab hó (30 napos) 21-ike. Hétfő 22-ike. Kedd 23-ika. Szerda 24-ike. Csütörtök 25-ike. Péntek 26-ika. Szombat 28-ika. Muszaf után bejelentik az újholdat. (mevorchin hachódes) Hetiszidra: Réé (Mózes V. könyvének 12. 13. 14. 15. 16. fejezetei) Haftorah: Annio szóaró . . .

Madame Sévérine.

Szegény madame Sévérine! Valóban sajnáljuk ő nagyságát azért a kegyetlen sorsért, mely abból az alkalomból érte, hogy megkérdezte a pápától: Helyes dolog-e, ütni a zsidót? Igen vagy nem?

Előbb olvastunk egy tudósítást, hogy XIII. Leo beszélt — természetesen sok szeretetet fogyasztva el, sok gyöngédséggel és erélylyel egyetemben — és nagy diplomáciából nyitva hagyván azt a kérdést, ha vajjon helyes dolog-e ütni a zsidót? Azután megczáfolták az egész jelentést és konstatálták szegény madame Sévérine-ről, hogy hazudott, a midőn a Figaróban közölte ismeretes interviewjét. Erre aztán felbuzdult ő nagysága madame Sévérine és megczáfolta a czáfolatot, kijelentvén, hogy nem ő hazudik, hanem a zok, többek közt Rampolla bibornok ur is.

Kétségtelen dolog, hogy van még humor a világon, a mint ezt mme Sévérine ügyes-bajos esete is bizonyítja. Kétségtelen az is, hogy nekünk semmi közünk ehhez a czáfolatáshoz és a vatikán megróvási kalandjához. Még abban sem akarunk látni semmit, hogy az antiszemita

urak egymást legazemberező tonusa immár eljutott a szentszék külügyi hivatalának szentelt falai közé is.

Egyáltalán nem foglalkoznánk az esettel, hogy ha ez a hercze-hurcza nem esett volna össze véletlenül a linczi Katholikentag istennek tetsző napjaival. De így sokkal komolyabb az ügy, mert a mme Sévérine beszélgetésében sok olyan van, a mire a Linczben összegyülekezett uraságok nagy diadallal mutathatnának rá, mint törekvéseik megszentelésére — ha nem volna bajos dolog olyan pápai enuncziációra hivatkozni, a melyek a pápa egyszerűen letagad.

Méltán hivatkozhatnának a linczi urak arra, hogy hiszen a pápa egy szóval sem ítélte el azt az ellenünk való dühöngést, a mely előtük — tetemes latifundiumaik mellett — a summum bonumot képviseli; méltán hivatkozhatnának arra, hogy nemcsak Schneider bélyeghamisító ur, de a pápa is átkozódik a pénz ellen, a melylyel a kereszténységet leigázni akarják; méltán hivatkozhatnának arra, hogy a pápa szavaiból nem olvasható ki egy szó sem, mely ellenmondana nekik, a midőn ők azon siránkoznak, hogy az a hitvány liberalizmus tönkretette a középkor utolsó maradványait is.

Igaz, megczáfolták a nyilatkozatot — de vajjon hányan vannak a linczi jó urak közül, a kik elhiszik ezt a czáfolatot, mely nincs egészen szájuk ize szerint. Hiszen rég megszoktuk már, hogy ezek az urak csak akkor ismerik el föltétlenül a pápát, hogy ha az mindenben az ő rozoga malmaikra hajtja a vizet. És vajjon hol található egyáltalán bárki is, aki ez esetben nem állana a szegény mme Sévérine pártján?

A katolikentag emberei szintén udvariasak s azért nem halt meg mme Sévérine interviewja és azért a jövő katolikentag dogmakép fog hivatkozni e francia asszony kijelentésére.

Hivatkozni fog arra, hogy XIII. Leo egy szót sem talált az antiszemizmus elítélésére. Mi ezt nem vesszük rossz néven. Nyilván ugy informálták az öreg urat, hogy Franciaországban óriási pártja van az antiszemizmusnak; óriási pártja, a mely ultramontán s a melynek segítségével talán még az egyházi javak saecularizációját is meg lehetne szüntetni. S az öreg ur, XIII. Leo, tud alkudni, a hol az ő érdekeiről van szó. Megalkudott sok százados tradícióknak a köztársasággal, miért ne alkudnék meg az antiszemizmussal is? Mit törődik ő azzal, hogy annyi pápa elítélte azt a kereszténység tanításai alapján? Hisz utóvégre is, ha eltört az öreg ur néhány vérvádat is, a nélkül, hogy fölemelte volna csillapító szavát, mint azt kevésbé diplomatikus elődei megtették, már nem is olyan nagy dolog az antiszemizmusnak csöndes elismerése.

Azt meg már teljességgel értjük, ha a pápa a pénz ellen menydörög. Igen lassan, keskeny erecskében csörgedezik a Péterfillérek folyama és már csak ezért is érthető a pénz gonosz-sága. De különben is gonosz jószág ez a pénz; így pl. annak tulajdonítható, hogy megszűnt a feudalizmus, mely annyi szeretettel ápolta a szent széket, minden világi aspirációival együtt. Az óriási latifundiumok, a rettenetes terjedelmű egyházi javak persze nem pénz, azok nem nyomnak el semmit, mint a hogy ezt a pénzt teszi.

Igy tartja ezt mme Sévérine interviewje, így a linczi katolikentag matadorjai. Mi azon-

ban azt hisszük, hogy ha valamikor közelebb foglalkoznak majd ezzel a kérdéssel, más lesz az emberek vélekedése. És akkor tartalmilag is megczáfolják majd a szegény mme Sévérine interviewját, akár beszélt ő nagysága a pápával, akár nem. —nd.

Hogyan állunk?

A mai zsidóságot alaposan ismerő, ha ma dártávolságba tud emelkedni s onnan mint objectiv bíráló az összeséget áttekinti, ellentétben Bileámmal, a kinek csak a részeket adatott meg szemlélni, kétségkívül arra a meggyőződésre fog jutni, hogy a zsidóság, nevezetesen a magyar zsidóság helyzete éppenséggel nem festhető valami nagyon rózsás színekben.

Ha első sorban politikai helyzetét tekintjük, ugy tulságos optimizmus volna azokra hallgatni, a kik ismeretes phrasisaikat szedik elő tömött tarisznyáikból, a melyek szerint a magyar zsidóság ilyen meg olyan haladást mutathat föl, ilyen meg olyan jogokat vivott ki, ilyen meg olyan előnyökben gazdagult, ilyen meg olyan elismerésben részesült. Mi nem habozunk kijelenteni, hogy az utolsó években elért eredmények, vagy helyesebben ígéretek nem a zsidóság iránt gerjedő méltányosság eredményének tekinthetők, hanem az ellenzék amaz ügyes sakkhuzásai folyamánának, a melyek által a kormányt tulságos liberalizmusával sarokba akarja szorítani.

Mi Csáky Albin grófot igen komoly, felvilágosodott miniszternek tartjuk, de nem felejthetjük el egyhamar ama kijelentését, hogy a zsidó vallás receptióját csak forrásként tekintik s nem felejtjük el Apponyi ama kijelentését, a mely szerint nem tartja a mostani kormányt képesnek arra, hogy a receptiót keresztülvigye. Mi nem kételkedünk a kormány jóakarátában, a magyar képviselőház liberalizmusában; mi egy perczig sem hihetjük, hogy a korona, Magyarország emez évezredes diszessége, a magyar zsidóság elvitázhatlan érdemeivel szemben a legnagyobb elismeréssel nem lenne, de mi igenis jogosan felünk a nemesség s a kath. főpapság határozottan exclusiv, rideg álláspontjától.

Emlékezetünkben élénken megmarad ama páratlan tünemény, hogy az utolsó nevezetes főrendiházi csatározásban a kormányt férfiasan, energikusan csak egyetlenegy ember támogatta. Hogy a magyar zsidó a budapesti egyetemen, mint zsidó, rendes tanár nem lehet, de sőt, hogy még a középiskolákban is a zsidó zöld ágra nagy ritkán vergődhetik, ha csak ki nem tér. Ezek oly tények, a melyek az újabb időben annyit hangoztatott magyar liberalismusra erős árnyékot vetnek.

Sha az őszi parlamenti campagne meghozná a magyar zsidóságnak a várva-várt, rég kiérdemelt, megszolgált receptiót, de azt a famosus forma i értelemben hozná meg csak, akkor bizony sokat vele nem nyertünk s az áldatlan viszonyok a társadalmi téren megszűnni nem fognak.

A magyar zsidóság eddig is megtette, ezután is megteszi a magáét, a kormányon áll megtenni a magáét, azaz teljesíteni régmulasztott kötelességet, bevállani adott ígérteit.

Nem sokkal jobbat mondhatunk a magyar zsidóság vallásos helyzetéről. Természetesen mindenekelőtt a pártoskodást értjük.

Hogy valamikor belátható időben politikailag elismert felekezet leszünk, abban komolyan kételkednünk nem lehet, de hogy belátható időben a sokat vitatott egységet, az újból való egybeolvadást el fogjuk-e érni, abban, sajna, bizonyosak nem lehetünk. Nem mintha valakí magában a zsidóságban, vagy rajta kívül komolyan hinne a kétféle zsidóság dajkaméséjében, de igenis hinnünk kell a kétfelé működő irányokban, a melyek mint ellentétes irányok az üdvös együttműködést lehetlenné teszik.

A pesti zsidó hitközség kétféle irányu két nagy imaházának hívei, kiktudvalevőleg egy községet képeznek. Mi gátolja az orthodox pártot abban, hogy mindenütt ily értelemben egyesüljön az u. n. neolog párttal? Tehet-e a b-gyi orthodox hitközség arról, hogy hívei szombaton üzleteiket egytől-egyig nyitva tartják? Tehet-e majd a jövőben egyesülő soi disant orthodox fractió arról, ha testvérei a vallási törvényeket s szabványokat esetleg megtartani nem fogják? Vagy más szó-

val nem lehetne-e az egyesülést akkép nyélbe ütni, hogy vallásos értelemben az elkülönödés esetleg megmaradjon, de a hitközségi administrazio egységes legyen? Mi jognál fogva kételkednek az u. n. orthodoxok az u. n. neologok intentiójának tisztaságában, a szent ügyszó való rendületlen ragaszkodásában, a vallásos buzgalom, sőt lelkesedés mocsoktalanságában?

Nem a sokat támadott s gunyolt haladó községek-e azok, a melyek a vallásos intézmények fönntartásában a legnagyobb erőlködést, energiát s tevékenységet fejtik ki? Nem a mostani nemzedékhez beszélünk, az minket megérteni nem fog, mert megérteni nem akar, de igenis a jövő nemzedéktől várjuk a jobbulást, a vigasztalást. Az újabb orthodox papi nemzedék, az orthodox ifjuság meg fogja érteni a kor intő szózatát, ha nem csalódunk, akkor e kettős factorban a mi munkásainkat szabad látnunk s reménylenünk. Egy új nemzedék a hazafiság s a vallásosság szent jelszavait nem fogja felhasználni az egyenetlenség tüzének szítására, hanem az egyetértés, az összmunkálkodás lángjának élesztésére.

Kaposvárott, augusztus hóban.

Dr. Herzog Manó.

Mi képezi az orthodoxia ismérveit.

— Ehrentheil Mórnak sajtó alait levő könyvéből. —

(A 9-ik fejezetből.)

Az orthodoxia és neologia közt való különbség a congressuson meglehetősen pregnans kifejezést nyert. A haladótöbbség ügyetlensége, mely gyermekes mackasságánál fogva az iránytszabó ritual-codexnek a szervezeti szabályzatban való megemlítését megtagadta, az orthodoxokat meglehetősen népszerű attributumhoz jutatta, melynek a neve: »Sulchan Aruch!« Ezen attributumnak miatta az orth. párt fénylő nimbuszhoz jutott, mely azonban ugy közelről szemlélve, sajna, csakhamar köddé, párává válik. Ezen atributumnál fogva az orthodoxok tudvalevőleg teljesen független autonom különállást vívtak ki, de fájdalom olyan kézbe kerültek, mely az egész pártot az örvény szélére terelte és az orthodoxokat az ő tulajdonképpeni attributumokból, különállásuk jogalapjából alaposan kifosztotta. Az ily gonosz mód mystifikált párt kebelében csak rendkívül kevés meggondolt és elfogulatlan elem látja immár be — természetesen nagyon megkésve —

hogy az 1870. évi márcz. 18-iki képviselőházi határozat pyrrhusi győzelem volt, mert Reich az igazi orthodoxiát falhoz szorította, hogy annak helyébe egy utálatos, galicziai, barbár jellegű csélcsapnépséget, a pseudo-orthodoxiát léptesse. A Sulchan Aruch helyébe, melynek nevét nem átallják hamis lobogóul használni, Reich Itzig sor-habor*)-alakja tolakodott a felszínre.

Hiszen ez az ember eredetileg főképpen az orthodoxia megalakulása ellen dühöngött, amint hogy most ugyanigy cselekszik a zsidó felekezet receptiójával szemben. Ő a status-quo-ante eszme legbuzgóbb képviselője volt, ami azonban ma természetesen nem akadályozza meg őt abban, hogy a statusquo hitközségeket a posta zsiával bélyegezze! Az orth. alakuló gyűlést az ő akarata ellenére hívták egybe. E miatt való haragjában az orthodoxiának ez a megmentője és védőangyala a gyűlés megnyitásának napján még a fővárosból is eltávozott. Teljes 3 heti távollét után csak a tanácskozások befejezte után tért vissza nagy sebbel-lobbal, hogy az új orth. szabályzatot és a párt fölött való uralmat hatalmába kerítse.

Ezért e helyen mindenekelőtt két dolog konstatálandó:

a) Hogy az orth. szervezet olyan mű, mely Reich Ignác akarata ellenére létesült. A viszonyok absolutizmusa akkorjában úgy fordult, hogy hatalmasabbnak bizonyult, mint ezen individuum agitatorikus viselt dolgai. Ézenfelül az idő szerint e monstrum karmai és ölő karjai nem kapaszkodtak annyira a hitközségekbe és rabbikba, hogy lehetlenné tettek volna minden önálló actiót. Ha tehát az orth. szabályzat a valódi orthodoxia érdekeit némely czélszerű intézkedésben óvja, úgy az éppenséggel nem a Reich, hanem azon férfiak érdeme, akiket ő ma apostataknak és renegátoknak bélyegez! — Ez az egyik.

b) Hogy e »végrehajtó bizottságot«, amint az már a cziméből is kitetszik, az alakuló gyűlés csak mint időleges testületet választotta, melynek feladata pusztán abban tetőzött, hogy az éppen elkészült szervezeti szabályzat számára a legfelsőbb jóváhagyást kieszközölje. A végleges képviselő megválasztatása csak ezután került volna sorra. Miután azonban Reich az orth. gyűlés újra való megtartását gyalázkodó gyanúsításokkal és machinációkkal ki tudta játszani, ez okból a hivatal, melyet de fakto viselt, egész közönséges usurpatióként bélyegzendő meg. Manapság ez az usurpatió mindenesetre már valamennyire sanctionálnak tetszik. Lehet az eféle dolgot «korá»-val szentesíteni? A 239 fejtű magyar «gaonátus» részéről hatalmas igen hangzik felénk.

Hogy a végrehajtó bizottságban Reich miként

bánt az ő kollegáival, már t. i. amennyiben ezek néminemüképpen akadémuskodóknak tetszettek, az bizony-bizony megérdemli a registrálást, mivel hogy az urak kénytelenek voltak egy kis meggyurást elviselni, mely sűrűn öltötte fel a nyereség és brutolitas jellegét. Hogy különben ezeket az ő kollegáit is mint igyekezett bemártani, arra nézve csak egyetlen példát. A nagyváradi Ullmann Izidort, noha őt később maga Reich nevezte ki a végrehajtó bizottság tagjává, kezdetben, mivel főnökének az övét is felülmuló raffineriáját még nem ismerte, sokszor elfogta az ellenzékieskedés bogara. Hogy tehát ezt a »nagyváradi tekintély«-t ártalmatlanná tegye, Reich közölte a bold. eml. balassa-gyarmati rabbival, Deutch Dáviddal és más bizalmas személyiségekkel azt a titkot, hogy Ullmann tagja a »szabadkőművesek«-nek, minek okáért az ő tüszkölő orthodoxiájától jó lesz ovakodni! És ez a gyanúsítás tényleg talált is, mert Ullmann ur, amiről neki aligha van tudomása, mind e mai napig orth. rendőri felügyelet alatt áll, akármennyire igyekezett is később Reichért való áldozatkészségével valóban intenzív orthodoxiáját igazolni.

Elejétől kezdve meg voltunk mi a felől győződve, hogy ha Ullmann tényleg érintkezett valamely szabadkőműves páholylyal, ez bizonyára csak a zonzélből történt, hogy ezt is megnyerje az orth. szabályzat alapján való szervezkedésre,

Hogy ez mindez ideig még nem sikerült, úgy ezért csak a szabadkőművesek naivitását lehet okolni, akik azt hiszik, hogy ha a Sulchan-Aruch alapján szervezkednek, utóbb akkor a Sulchan Aruchot tényleg respektálniok is kell. Az urak bizony nem ismerik a Reich-féle orthodoxiát.

Nevetséges! Nevetséges! Nem a Sulchan-Aruch, mely az orth. szabályzatban az első helyet foglalja el, képezi a mai orthodoxia atributumát, hisz különben az a számos statusquo hitközséget, melyek az ő külön szabályzatukba a Sulchan-Aruchot ünnepélyesen elismerték és a gyakorlati életben lelkiismeretesen követnek is, az orth. vezetés ki nem átkozta volna. Kitetszik ez abból a tényből is, hogy Pozsonyban és más orth. szent hitközségekben oly egyének, kik szombaton nyitva tartják üzleteiket, az orthodoxokhoz számítottanak, mivel éppen az orth. hitközség számára a hata járulékaikra! Igen, Pozsonyban az ottani neolog hitközség plane feloszlóban van. Igen okos dolog. Mire való az egész drága »hocuspokus«, ha »jó orthodoxia« melleit is szombaton nyitva lehet az üzleteket tartani. Látnivaló ebből, hogy Karo József (a sulchan-aruch szerzője) éppenséggel nem irányadó! Ugy kell neki! Hiszen neki sejtelve sem volt a »magy. orth. szervezetről« és ennél fogva bizonyos tekintetben aféle egyszerű statusquo ember volt. A facitje pedig mindennek ez: A mai orthoxiának valóságos atributuma

*) A zsidó mondában a leviáthánnal együtt nagy szerepet vivő hatalmas bika, mely naponta ezer hegydus növényzetét legeli le, Szerk.

nem a sulchan-aruch elismerése és respektálása, hanem a Reich-féle irodához való csatlakozás az ennek föntartására való adófizetés és a föltétlen hit Reich Itzigben.

A kétféle zsidó felekezet.

A Reich Ignác által feltalált kétféle zsidó felekezet fictióját tárgyaló 12-ik fejezetből átveszszük a conclusiót, melyhez a szerző hosszabb fejtegetések után jut:

H a z u g s á g a »két felekezet teoriája«, mert:

a) A kongressus nyílt hitvallomást nem formulázott; annak hiveit tehát nem lehet külön felekezetként megbélyegezni.

H a z u g s á g a »két felekezet teoriája«, mert:

b) A statusquo községek a hitközségi élet alapjául tényleg elismerik a Sulchan-Aruch-t; az orthodoxtól lényegileg csak abban különböznek, hogy nem csatlakoznak a Reich-féle irodához, és pusztán ezért bannak velük úgy, mint a »neolog« felekezethez tartókkal.

H a z u g s á g a »két felekezet teoriája« mert:

c) Minda 239 rabbi, aki a »két felekezeti kérvényt« a jobb kezével aláírta, mind a két kezével nyúl a r'chas (esketési díjak) után, ha különböző pártárvnyalathoz tartozó jegyespár esketésénél működik, mivel az eféle „vegyes házasságot« egytől egyig mindannyian vallásos skurupulusok nélkül a legnagyobb készséggel kötik!

H a z u g s á g a »két felekezet teoriája«, mert:

d) Magyarországon csak kevés olyan helység van, ahol a zsidók a Chevra-Kadisa és a temető tekintetében meghonosították volna a különválást. De hiszen a zsidók soha meg nem engedték, hogy az ő halottaik más felekezetbeliek halottjaival egy és ugyanazon temetőbe kerüljenek örök nyugalomra! Az egymás mellett egy sorban álló sírkövek tehát, melyekre orthodoxok és neologok nevei vannak vésvé... igenis ezek a kövek nagyon is világosan beszélnek; néma beszédességgel, számtalan nyelvvel hirdetik a magyarországi zsidóság vallási egységét!...

H a z u g s á g a »két felekezet teoriája«, mert:

e) A kongressistát egyetlen orth. zsinagógában sem tiltják el a vezérimádkozástól, tehát a seliach-zibur szerepétől! De hát egyazon módon hogy képviseltethetjük magunkat az isten előtt egy egészen más felekezethez tartozó által! A kongressistát továbbá, mikor tőle tekintélyes »snoderozás« várható, ezenfelül még bizonyos előszeretettel szólítják a szentírás olvasáshoz! De hát hogy teszünk eleget a »sivá keruin« vallásos meghagyásának, ha a szólítottak egyike tényleg e g y e g é s z e n m á s f e l e k e z e t h i v e !

H a z u g s á g a »két felekezet teoriája«, mert:

f) Pozsonyban, ebben a magyar Jeruzsalemében, ahol rabbi Schreiber B. S. mint főpap celebrál, tud-

valevőleg tekintélyes számmal van olya zsidó, aki szombatonként nyitva tartja üzletét. Ezekkel mindamelllett mint az »orthodox hitfelekezethez« tartozókkal bannak. Hogy ezek az urak a Sulchan-Aruch tekintélyét, az egész zsidó felekezet tekintélyét, az isten tekintélyét nyilvánosan megsértik, az mit sem tesz. Hogy az ember teljes értékű orthodox voltát igazolja, elég ahhoz annyi, hogy az orth. községnek fizet községi adót, és evvel egyszermind elismeri az érdemes főrabbi ur autoritását. Ugyanez az örvendetes jelenség ötlik szemünkbe új Jeruzsalemében — Nagyváradon, az Ullmann-Fuchs-féle nagyszentségű uralom alatt, egészen nyilvánosan...

H a z u g s á g a »két felekezet teoriája«, mert:

g) Ami ezen a kerek világon sehol sincs meg, az a szűkebb »orth magyar glóbuson«, mely a szentseges Reich-féle irodával és 239 antireceptionális gajonjával a nagy mindenségben bizony csak egy apró pontocskát képez, valóban csak nevet sé g e s s é g, de igazság nem lehet! Megterem itt bizony sok ugorka, tök, tökfaj és vallásos hamispénzverő stb. de »több zsidó felekezet« számára... itt sincsen talaj.

Szóval: a két felekezet teoriája brutális szélhámosság, melyben egyetlen hitközség, egyetlen rabbi, de még egyes ember sem, aki az örütek házára eléggé meg nem érett, a legtávolabbról sem hisz! Sajnáljuk a 239 rabbit, akik egy kalandos vallásesciszár parancsának vakon hívén, jobb meggyőződésük ellenére, névaláírásukkal egy fictiót is bizonyítanak, melyet még a szid lelkű Csáky gr. is elképedve és határozottan kénytelen volt visszautasítani, mint olyas valamit, melynek a »zsidó felekezeti életben nyoma sem található«.

Vagy ennek és mindennek daczára a hazai zsidóság kebelében mégis két felekezet állana fönn? No lássuk! A magyar Izraelt minden esetre két táborra látjuk osztva, melyek talán »két felekezeti« representálnak. Az egyik felekezet szent vallásunk becsületeért, a másik ellenben lealacsonyításáért küzd. És most alázattal irányítjuk tekintetünket a firmamentum felé könyörögve mondván. »Ó égi atyám! Mondd meg te magad, a két tábor közül melyikben lakozik a zsidóság és melyikben — a renegát világ?

Iskolai értesítők.

(Folytatás.)

20. A bajai izr. hitközség tanügyi értesítője anynyiféle tanintézmény föntartásáról ad hirt, amennyit eddig egyetlen hitközségünkről sem jegyezhetünk fel. Van a bajai zsidóságnak óvohíza, elemi iskolája, felső leányiskolája és polgári iskolája. A vallásos érület ápolására, illetve a vallásos irányu nevelésre nyílik tehát módja hosszú éveken át és pedig úgy flu, mint

leánynemzedékével szemben. Más nagyobb hitközségek, különösen a leánynevelés érdekében, példát kereshetnének a bajai zsidóság tanintézményeiben. De midőn föltétlen elismeréssel konstatáljuk azt is, hogy a felsőbb leányiskolában a nők vallástanításában a speciális ismeretek elsajátítására fektetik a főszólyt, nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a felső felekezeti leányiskolában keveseljük a heti 3 órás hittanítást, másrésről pedig szeretnők, ha ugy a felső leányiskolában, mint a polgáriban a zsidók m a g y a r o r s z á g i történetére való különös tekintettel tanítanak népünk históriáját. Megjegyzéseink sikerében már csak azért is bizunk, mert az értesítő jelentése szerint a hitközség egyrésről elhatározta, hogy a jövő tanévre talmud tora iskolát is nyit, tehát újabb tanuságot tesz a vallásos szükségletek iránt való élénk érzékéről, másrésről pedig a magyar nemzeti ünnepeknek iskoláiban való megülésétől azt olvassuk ki, hogy a nemzeti eszme ápolását — a mihez a zsidók magyarországi történetének tanítása is eszköz — a mi buzdításunk nélkül is kötelességnek tartják. — A tanév történetéből álljanak még itt a következők: A felső leányiskolát, mely eddig egy összevont osztályt képezett, a lefolyt tanévben szétválasztották s hogy polgári iskolai jelleggel fel nem ruházhatták, annak okát a község anyagi viszonyai képezték. A népiskolai tanítást járványos betegségek akadályozták. A tantestület a hitk. iskolaszék jelenlétében havi értekezleteket tartott, melyeken a pedagógia és módszertan körébe tartozó kérdéseket is tárgyalták és elhatározták, hogy jövő évben az I. és II. osztályban megkezdik az állóírás tanítását. A tanintézmények évi szükséglete 11,194 frt 31 krra rugott, melyhez a hitközség 4657 és a város 1400 frttal járult. — Az óvóházba 41-en, az elemi fiu és leányiskolába, melyből a 4 alsó v e g y e s, 301-en, a 4. osztályu polgári fiu iskolába 84-en és a 2. osztályu felső leányiskolába 25-en jártak. A hitközség tanintézményeit tehát összesen 442-en használták. A tanulók között keresztény 13 volt. Tandijmentességben az óvóházban és elemi iskolákban 83-an, a polgári és felső leányiskolában 28-an, összesen 111-en részesültek; tankönyvekkel összesen 79 és téli ruházattal 52 növendéket láttak el. A vallástanítást a polgári iskolákban három csoportban egyenkint 7—7 órán át tanították. Az első csoport Mózes III. és IV. k., a II. csoport Mózes V. k., a harmadik csoport Mózes I. könyvét és a zsoltárokból 50 fejezetet fordított. Az I. és III. csoportban bibliai történetet; a III-ikban a zsidó nép történetét a legújabb korig tanították, a héber nyelvtan mind a három csoport tananyagát képezte. — A felső leányiskola 2. osztályába a vallástani anyagot a főbb imák magyarra fordítása, az ünnepek jelentősége, a «chalo» «hadlako» és más zsidó nőt kötelező házi szertartások ismertetése képezte. Az elemi iskolák vallástani tárgyai voltak: héber olvasás minden osztályban, bibliai történet, I. oszt. Abrahámig, II. Jó-

zsef haláláig, III. Sámuelig, IV. a birodalom kettészakadásaig, az V. leányosztályban Izrael története Jozsué és a bírák alatt, Saul és Dávid, a VI. osztályban ugyanaz. Az imafordítást a II. osztályban kezdték, a héber nyelvtant és bibliai fordítást szintén, a bibliából a II. és III. osztályban Mózes I. könyvéből fordítottak részleteket, a IV-ikben Mózes II. könyvét teljesen. Az imák ismertetése a III. oszt. tananyaga volt. Az előző osztály vallástani anyagát a következőben igen helyesen mindenütt ismételték. — A tanítás sokoldalú munkáját Steckler Samu, (polg. és f. l.), Basso Vilmos (elemi és polg.), aki az év végén nyugalomba vonult, Fantusz Cecilia (f. l.), Gerlóczy Gyula (polg.), aki az évfolyamán jobblétre szenderült, Kohn Lajos (polg.), Scheer Bernát (elemi), Spitzer József (elemi. polg.), Stricker Simon (elemi, polg.), Szántó Ede (elemi, f. l.), Ullmann Anna (elemi, f. l.), Walder Jakab (polg. f. l.), Bayer Salamon (ének t.). A különben nagyon ügyesen összeállított értesítő az iskolaszék névsorát nem közli, megemlítjük még, hogy az iskola fentartásának alapja 4682 frtra, a szegény gyermekek felruházási alapja 2387 frt 62 krra és az ösztöndíj alapítványok 900 frtra meg évi 2 aranyra rugnak. Az alapítványokból 11-en, és alkalmi ajándékokból 14-en kaptak ösztöndíjat. Az értesítő ezenfelül 20 dicséretben részesült növendéket sorol fel.

21. A **szarvasi** öt osztályu izr. népiskola írott ismertetéséből azt olvassuk, hogy oda a lefolyt évben 90 tanuló járt, kik közül 16 egészen és 24 részben volt tandijmentes. A növendékek közül 16-ot a nőegylet téli ruhával látott el. B á n h e g y i István tanfelügyelő, ki az iskolát meglátogatta, a tapasztaltakról dicsőreleg nyilatkozott. A héber tanításra az 5. osztályban nem sok, mindössze 16 órát szántak. A feldolgozott anyagról adatokat nem kaptunk. A nemzeti momentumokat az iskola megünnepelte. A tanítást R e i c h a r d Mark főrabbival élén Schiff Adolf, Schiff Jeanette és Glück Zsigmondból álló tantestület végzi. Az iskolaszék, melynek elnöke Kácsér Vilmos, a tanítók anyagi helyzetén is igyekszik javítani.

22. A **mohácsi** 5. oszt. izr. népiskola az idén nem adott ki értesítőt, a reá vonatkozó adatokat írásban küldték be hozzánk. A tanulók száma 138 volt, akik közül teljes tandijmentességet 38 és féltandijmentességet 20 élvezett. A szegény gyermekeket ezenfelül a hitközség tankönyvekkel, téli és nyári ruhákkal pedig az izr. és felekezetnélküli nőegyletek, továbbá 2 pénzintézet és egyesek jótékonyasága látta el. A tanév történetéből kiemeljük, hogy a gyermekek tornatanításáról a város gondoskodott és az iskolában a fanemesítést is tanították. A hazafias érzület támogatására Széchenyi születésének 100-ik évfordulója és a koronázási jubileum alkalmából alkalmi ünnepeket rendeztek. A feldolgozott hittani anyag jórészt azonos a többi felekezeti iskoláival. Az I. osztályban héber olvasás és a legfontosabb benedictiók, a II. oszt.-ban héber olvasás, ima-

fordítás és bibliatörténet Mózesig, a III. oszt.-ban ima és imakönyvkezelés, imafordítás, bibliatörténet Mózes haláláig, bibliafordítás Mózes II. könyvéből, a IV. és V. oszt.-ban ima és lithurgia, imafordítás bibliatörténet a II-ik templomig, bibliafordítás Mózes III. IV. V. könyveiből, szemelvények a fontosabb nyelvtani alakok és szabályokkal, a 10 parancsolat és 13 hitágazat begyakorlása. A felsőbb osztályokban hetenkint két órán át F l e s c h Á r m i n dr. főrabbi tanította a vallást, főképp a szertartást és a vallás alapelveit, amit igen helyes dolognak tartunk. Az iskolaszék F r o m m e r Miksa világi, és F l e s c h Á r m i n dr. egyházi elnök vezetése alatt működött. — A tanítás munkáját Schleiszner Henrik, Schwarz József és Weiser Gyula végezték.

A spanyol zsidók Bolgáriában.

Az Egyenlőség számára írta:

Dugovics Imre.*)

A történelem feljegyezte azt, hogy mikor 1492-ben Ferdinand és Izabella elfoglalták Granadát, az utolsó mór fejedelem Boaldülla el Chioco a várostól menekülvén, az azt környező halmok egyikén megállt s sirva tekintett vissza elhagyott székhelyére. „Sirasd meg mint egy asszony azt a mit nem tudtál megvédeni” szöveg a fejedelemhez anyja. A spanyolok még ma is »El ultimo sospiro del moro«-nak nevezik ezt a helyet s spanyol büszkeséggel mutogatják a mult sivár dicsőségét a sivár jelenben. Pedig hány könny áztatta helyet mutathatna Spanyolország ama keserves évekből, melyeket nem a legyőzött dicsőség emlékére fakadt könny áztatott, hanem a bujdosó család könyei. Agg, ifju, gyermek, csecsemő, férfi, nő százezrekre menő tömege áztatta könyeivel bujdosó utjában a megszerelt haza földjét.

Ferdinand és Izabella Torquemada tanácsára 1492 márczius 31-én adták ki hirhedt rendeletüket; meglett hagyva a zsidóknak, hogy a rendelet keltétől számított 4 hónap alatt el kell hagyniok a spanyol birodalmat. Négy száz éve, hogy a spanyol Columbus felfedezte Amerikát. Minő vakító dicsfény övezné ma Spazyolországot Amerika felfedezése miatt, ha e dicsfényt nem homályosítaná el a szabadság, testvériség és egyenlőség eszméinek elnyomása végett kigyujtott máglyák mocskos füstje.

És mi indította a spanyolokat arra, hogy a zsidók

*) Szívesen üdvözöljük az előkelő szláv tudóst. (a szóliai osztr.-magyar főkonzulátus dragománja) az Egyenlőség dolgozóitársai közt. Az antiszemita legvadabb dühöngése közepette, midőn oly sokan veszítették el igazságos ítélőképességüket a zsidókkal szemben, Dugovics ur »A zsidóról a társadalomban« nagyértékű és a zsidók igazait védő esszayt irt. Érdeklődésél felekezletünk iránt, melyet tanulmánya tárgyává tett, megtartotta mind e mai napig, midőn lapunk részére egy nagyérdékű, beható megfigyelésről, sok rokonszenvről, de különösen igaz ítéletről tanuskodó cikksorozatát adott át nekünk, melynek első része itt következik. A s z e r k.

ellen kiadják azt a rendeletet, mely Ferrery szerin 100,000, mások szerint kétszer, háromszor, sőt négyszer annyi munkás zsidó alattvalótól fosztotta meg a birodalmat? Nem a vallási vakbuzgóság, egyedül az esztelen düh, a bosszu, az irigység. Hiszen ott van a cala horrai és segoriai püspökök példája. Ez a két püspök megkeresztelkedett zsidó volt; de daczára a pápa tiltakozásának vagyontuktól és méltóságuktól megfosztva, börtönben végezték életüket. (Histoire critique de l'inquisition d'Espagne, Paris 1815—17.) Hiszen maga V-ik Sándor pápa is védelmébe vette őket, mikor így irt a spanyol püspököknek: „jól tettétek, hogy oltalmatokba vettétek a zsidókat és nem engedtétek meg, hogy légyilkolják őket.” Kevés dolga volt az említett rendeletnek a vallással; a zsidók vagyona után való vágyakodás adja meg egyedüli alapját.

Végtelen fájdalmak között, mit az embertelen üldözések nagyobbítottak, kezdték meg bujdosásukat a spanyol zsidók.

Csudával határos módon értek a zsidókkal megtömött, árboczatlan, kormány nélküli hajók a Balkán félsziget partjaira, hol Bajazid uralkodása alatt barátságos fogadásra találtak. Az éden, mely az üldözöttek előtt föltárult, nem felejtéte velük a nyugaton maradt testvéreket, kiket a kelet csábító képeinek élénk festésével iparkodtak magukhoz édesgetni. Sok zsidó hagyta el ezekre a felszólításokra Európa belsejét s telepedett le a Balkán félszigeten. Magyarországi zsidók is menhelyül választották a keletet, mikor Nagy Lajos rendeletének engedelmeskedve, Dusan szerb király felszólítására Szerbiát választották lakóhelyül. Drinápolyban még ma is akadunk régi zsidó okmányokra, a melyeken a következő köriratu pecsétek láthatók: „Kahal Hungari Edirne.» Valószínű, hogy másutt is alakítottak magyar zsidók hitközseget s csak azt sajnálom, hogy a szófiai zsinagóga udvarán őrzött régi sirkövek feliratait meg nem vizsgáltam; mert talán akadtam volna ott magyar eredet mellett bizonyító nyomokra. A szófiai zsidó temetőben magában, a hol a sirkövek, nem úgy mint nálunk, állva, hanem fekvő helyzetben vannak a sir fölé téve, ilyen nyomokra nem akadtam.

A bolgár és egyáltalában a balkánfélszigeti, spanyol származású zsidók főjellemonása a conservativismus, mit eléggé jellemoz az, hogy négyszázadon át, folyton idegen elemek között élve, családi életükben ép úgy mint az üzletben és hivataloskodásaikban még folyton a spanyol nyelvet használják. Bolgáriában magában, a hol már egyetlen egy bolgár sem viseli például a falvakban a gajtános török ruhát, a zsidó még azt hordja. A zsidónő még mindig a török bugyogóban jár s csak a városokban kezdik ezt a viseletet a nyugateurópai civilizált világ ruháival felcserélni. Törökül már az élte sebb parasztok is elfelejtének; a zsidónak a spanyol után még mindig kedvencz nyelve a török. Mindez csak a vérben élő conservativ szellemből magyarázható meg.

Bolgáriában a hivatalos adatok szerint 24,649 zsidó van, a mely összegből a kerületekre 12,394, a városokra pedig 12,255 esik. Élt pedig 1888 január elsején Szófiában 5403, Rustschukban 2210, Widdinben 1338, Varnában 759, Philippopolban 2248 és Burgasban 297 zsidó. És ez a nagy tömeg még nem ismeri az antisemitismus által támasztott nyugtalanításokat. A kelet orthodoxiája nemcsak hogy megtűri a zsidót, sőt sokkal szivesebben látja őket, akár a katolikusokat, akár a protestánsokat. Mig pl. a bolgár protestánsok elé a volt kormányok akadályokat gördítettek, addig a zsidó hitközségek a teljes egyenjogúságot élvezték.

Ezek a zsidók legnagyobbbrészt spanyolok, de találunk közöttük más származásúakat is, mit a nevek is elárulnak. Eskanasi, amint már a szó értelme mutatja, nem volt spanyol, s nevét mint új jövevény a már ott élő spanyoloktól kapta. A Davidsohnok, Mairek, Gersonok szintén idegen származásúak. A spanyolok nevei, mint Tadzser, Alkalay, Pesaro stb. azoknak származását is jelzi. Az előnevek, minők Persiado, Fernando, Ventura stb. még ma is spanyoi keresztnevek.

Mindenben hívek maradtak az elvesztett hazához. Még énekeik között is akadunk régi spanyol népdalokra, miket családi ünnepeik alkalmával énekelnek. Ők azok Bolgáriában, kik a török zenéhez, török dalokhoz az említett alkalmakkor még hiven ragaszkodnak.

Érdekesekek a spanyol zsidók lakodalmai, melyekre alkalom adtával részletesen visszatérek. Az esküvő napját megelőző hét a fogadás hete s ekkor közszemlére van kitéve a menyasszonyi hozomány, mely sokszor igazán gazdag. Ruhák, ékszerek, darabonként elkülönítve vannak a törökösen butorozott szobában felaggatva, a szőnyegekre szétterítve. A minő gazdag az ajándék, épen olyan kevés a lány pénzbeli hozománya. Ismerek Bolgáriában miliomos zsidókat, kik leányaikkal 300 Napoleon aranyat adnak és pedig úgy, hogy a vőlegénynek a házassági szerződésben a lány minden lehető örökségi igényeiről, jogairól le kell mondania. Igaz, hogy a családfő végrendeletében úgy sem hagyna többet leányainak. Pedig ezt a végrendeletet a család minden egyes tagja legszentebb törvénynek tekinti, melynek-megszegése apai átkot vonna maga után.

Az esküvő előestéjén, a menyasszonyt csak fiatal lányok látogathatják meg, ezeknek kíséretében a menyasszony a fürdőbe megy s ott lánytársainak mindegyike vízzel locsolja a leendő asszonyt. Este a lánycsapat utoljára mulat együtt.

Az esküvőre következő 8 nap alatt a fiatal házaspár el nem hagyhatja a számukra kijelölt lakást. Az ételt a rokonok, családtagok szolgáltatják a mézes napokat élvező boldogoknak.

A lakodalom zenéje török s a táncz, azt hiszem, egy neme a spanyol táncznak, a minek a kelet valami török jelleget kölcsönzött s ez csak bizarabbá fest egy

egy tánczó jelenetet. A lakodalmas nép gyalog, zene kísérettel megy a zsinagógába.

Bolgáriában egyedül a török lakodalmas menetek oly élénkek, tarkák és diszesek mint a zsidóké. Több lakodalmas szokás is török eredettel bír. A szlávoktól csak egy szokást vettek át s ez az, hogy a templomból kijövet a menyasszony apja a templom udvarán czukorral kínálja meg a lakodalmas népet.

Bolgáriában élő zsidók, kivéve a legujabban oda települteket, szefárdok. Ha gyermekeiket külföldre küldik is nevelés végett, vigyáznak arra, hogy az illető városban legyen szefard hitközség. Ez a körülmény magyarázza meg azt, hogy pl. Temesvárott, Brassóban számos spanyol zsidó tanulóakra akadunk.

(Folyt. köv.)

AZ ERŐSEK.

— Elbeszélés a kisvárosi zsidó népéletből. — (24)

Írta: Bernstein A.

III.

A nagymama most minden kedvére nem valószínű, hogy duzzogott. Genedel az ő eleven modorában ismét előhozakodott reb Abelevel és „asszonytudós”-nak nevezte. Az öreg Malke olyan büszkén rázta fejét, mintha ezen elnevezés ellen az egész női nem nevében tiltakoznia kellene és a két öreg asszony között az asszonyi méltóság fölött sokszor megújított, de még soha meg nem oldott vita támadt, melynek elevensége végre a Hendele elszorakozottságát is megtörte és figyelmét lekötötte. Mint mindig, úgy most is egy bibliai mondás képezte a vita súlypontját; de az a különböző szempont, melyből azt fejtegették, elárulta a két öreg asszony jellemének és világnézetének különbözőségét.

— Ugy éljek én! — szólott Genedel élénken — ha az isten — dicsértessék az ő neve — már egyszer azt mondta Évának: „és ő uralkodjék fölötted”, mi kivetni valónk van az ő szent szava ellen, mikor büszkeségről és nagyozólásról beszélünk? Hát nem gyöngeszívet adott-e nekünk asszonyoknak, amely akarja, hogy uralkodjanak fölötté, amint az meg vagyion írva: „És utána fogsz te vágyakozni”.

Az öreg Malke találva volt.

— Hendele gyeregem — kezdte a beszédet fontolgató mosolygással — azt hiszed talán, hogy a drága szentírás azt, hogy „és ő uralkodjék feletted” a parancsok közé vette, melyeket nekünk, asszonyoknak is követnünk kell? Dehogy, úgy van ez följegyezve, mint átka és büntetése a gyöngeszíveknek, amelyek bűnössé teszik a férfit! És föl van jegyezve melléje „és a föld sarjasszon tüskéket és töviseket” — Nos, azt hiszed tán, hogy ez is parancs és véték az, ha az ember kiszakgatja a tüskéket és büszkeség meg nagyozolás, ha az ember jó gabonaemüeteket és gyü-

mölcsöket növeszt, a melyeket áldásmondásokkal köszöntünk, ha virulni látjuk és beleheljük illatukat és eszünk belőle isten rendelése szerint? A gyöngé női szívek azok, amelyek abból, hogy „és uralkodjék fölötted“, új törvényt csinálnak a férfiak számára, akik után vágyakoznak. Hendele gyeregem, — folytatta Malke emelkedett és jelentőséggel teljes hangon — tudd meg és ne feledd soha, hogy mi nem a gyöngé szívek közül valók vagyunk! Mi az erős szívektől származunk!

A hang és a nyomaték, melylyel az öreg Malke az „erős szívektől“ való származást kiemelte, a hallgató két nő előtt elegendő bizonyíték volt arra nézve, hogy no most az öreg Malkenak megint eszébe ötlött valami kis történet az ősök multjából, melyből időnkint hasonló beszélgetések közepette el szokott volt egyet-mást mondani. Hendele ezért otthagya az orsóját és a nagymama támlája mellé állt; Genendel tisztességtudó figyelemmel hallgatott és az öreg Malke megbékülve ettől a hallgatástól, kis szünet multán következő szavakkal fordult kettejük felé.

— A nőt az ő gyöngé szíve majd bűnössé, majd büszkévé és nagyravágyóvá teszi; az erős szív ellenben megoltalmazza a büntől, alázatossá teszi isten előtt, aki dicsértessék, és a férfiú előtt, kivel házasságra lépett isten és ember előtt.

Az ünnepélyes hang, melyen beszélt elárulta, hogy ez a mondás általános jellegű életbölcselem akar lenni, amelyet történeti bizonyítékokkal kész támogatni. Az öreg barátnő és az unoka ez okból szóval sem törte meg a csendet, melybe Malke elmerült. És a Malke ábrázatán a mély ájtatosság fénye villant meg, vonásai magasztosultságáról föl lehetett ismerni, hogy a megdicsőült ősök szelleme szállta meg és az alábbi egész beszéd során úgy esett, hogy valahányszor az öreg asszony valamelyik őse nevét említette, mindannyiszor olyanféle mozdulatot tett zsölléjében, mintha felemelkedni és meghajolni akarna, mivelhogy nem tartja magát érdemesnek arra, hogy ülve és meghajolás nélkül emlékezzék dicső véreiről.

Mivelhogy Genendel az öregsége kevésbé gátolta, mindannyiszor, valahányszor e mozdulatot látta, valósággal fölemelkedett egy kissé ülőhelyéből és Hendele, aki meg csak álldogált, minden őst megtisztelő, ájtatosan bólintott egyet-egyet szép leányos fejével.

Malke pedig imígyen szólt:

— Tudjátok és halljátok meg, hogy a mi áldott emlékü Hendele ősanánk, aki után ivadékról ivadékra neveztük el a Hendeleket a mi családjunkban, ő volt az erős szívek anyja. És minden leány unoka és szépunoka, aki az ő vérének származottja volt, eltanulta és örökölni kapta tőle, hogy erős legyen a szenvedések közepette és alázatos az örömben.

Kis szünetet tartott, mely után a legünnepélyesebb hangon szólt.

— Mikirályi vér vagyunk!

Családja királyi elszármazott voltáról tudtak a közegben; az a hagyomány, hogy abban az időben, midőn Lengyelország választó birodalom volt, egy Wahl Saul nevű zsidó egy éjszakán át fején hordta a koronát*), akkorjában sok kortárs ajkán élt és azon családok emlékében, akik azon férfiú leszármazottjainak vallják magukat, átszállt a jelenbe is. (Folyt. köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése aug. hó 15-én lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Egész évre 8 frt — kr
 fél évre 4 frt — »
 negyed évre 2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre 7 frt — kr
 fél évre 3 frt 50 »
 negyed évre 1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váczi körút 23. sz.

Hirek.

— **Augusztus 18-án** királyunk, Ő felsége 62. születése napján d. e. fél 12 órakor a dobányutezai templomban ünnepi istentisztelet tartanak. Az ünnepi beszéd-t dr. Kohn Sámuel rabbi fogja tartani. — Az óbudai és budai zsinagógákban szintén templomi ünnepet rendeznek. Az elébbiben dr. Klein Gyula, az utóbbiban dr. Goldberg Raphael rabbik

*) Ez a hagyomány a legújabb időben mindaddig a mese jellegével bírt, míg 1854-ben Edelmann Z. H. Londonban családi tudósításokat és irodalmi bizonyítékokat nem gyűjtött és rendkívül sok okmányból össze nem állította. Ezen sok okmányból, melyek közül az értékes héber kéziratok legbecsesebbjei az oxfordi bodeljana könyvtárból kerültek ki, az egyes részletekből kitesző eltérések dacára az tűnik ki, hogy Wahl Saul, ki Paduában 1540-ben, mint az ottani rabbi fia, látta meg a napvilágot, fiatal korában Lengyelország talmudiskoláira került. Később Radezyvill Miklós Kristóf fejedelem tanácsosává lön és egy királyválasztás alkalmával, a Bátor István halála utáni pártküzdelmek közepette egy éjszakára, némelyek szerint valósággal az ország koronáját, mások szerint a választó gyűlés elnökségét átvette. Ez érdekes tény alapos kikutatása — mondja a szerző — az akkori viszonyok ismeretéhez érdekes adatokat szolgáltatna. Elbeszélésünkben szájhagyomány után indultunk, amint azt magunk is hallottuk egy érdekes nagyanyától, aki nem kevesebb méltósággal emlegette Wahl Saul után való »királyi vérből« való származását, mint a mi Malkenk.

tartanak szónoklatot. Alkalmi istentiszteletet fognak tartani az Orczy-házban lévő orth. hitközség zsinagógájában is, szintugy a vidék minden zsidó hitközségében.

— **Ő felsége a király** szeptember 18-án pécsi látogatása alkalmából — Szapáry Gyula gróf miniszterelnök előterjesztése értelmében — nem fogadja a különféle felekezetek küldöttségeit; nem fogadta Ő felsége, szintén a miniszterelnök előterjesztése folytán, a koronázási jubileum alkalmából sem; nem fogadta egyáltalán, mióta — a receptionalis mozgalom megindult. A miniszterelnök nem akar demonstrálni a receptió kívánságának jogosultsága mellett. Mert ezt tenné, ha előterjesztése következtében a zsidó küldöttségeket, mint eddig történt, ismét kivetnék a felekezetek sorából. Őszszel, ha — amit a magyar zsidóság remélve remél — keresztül megy az egyenjogúsítási paragrafus és hódolva szeretett, atyai jószágú királyunk fogadja majd a felekezetek hódolatát, a felekezetek küldöttségei közt utolsónak ott lesz a mi felekezetünk is. Mert nem kívánunk más, fogadjanak be utolsónak a felekezetek sorába.

— **A szentírás 24^{ik} könyvének magyar fordítása**, melyre, mint annak idején említettük, hét kiváló magyar rabbi vállalkozott, be van fejezve, és rövid idő múlva közkézen fog forogni, elhárítván a magyar zsidóságtól a szegycnt, hogy szorosban a héber szöveg után zsidó autorok által készített bibliafordítása még mindig nincsen, holott a német zsidók pl. német biblia fordításra jóval több mint 100 esztendeje, hogy mutathattak. A magyar bibliafordítást a következő rabbik készítették: Dr. Löw Immanuel Szegeden Mózes Öt könyvét és az Énekek-Énekét; Dr. Löwy Mór Temesvárott a tizenkét Kisprófétát; Dr. Perlsz Ármin Pécsen a Zsoltárokat, a Példabeszédeket, Jóbot és a Siralmakat; Dr. Neumann Ede Nagy-Kanizsán Jezsaiást, Jeremiást, Ezekielit; Dr. Bárány József Kecskeméten Kohelet és Ruth könyvét; Dr. Fischer Gyula Győrött Józsuát, Birák, Sámuel és a Királyok könyveit; Dr. Herzog Manó Kaposvárott Danielt, Ezrát, Nehemiát, Krónikát és Esziert. A bibliafordítás héber szöveg nélkül egy kötetben fog megjelenni Szegeden. Ára 1 frt lesz.

— **»Wir sind nicht wie jene, die den Talmud castriren«**. Hosszantartó, zajos, demonstratív tetszéssel fogadta a linczi Katholikentag Danner főtisztelendő urnak, a salzburgi plebánosnak ezt a kijelentését. S lelkesedést hogy ne keltene az ilyen kijelentés az ilyen helyen, mikor az annyira jámbor, annyira katolikus, annyira papi, annyira aesthetikus. Tessék csak elképzelni: »Nem vagyunk mi olyanok, mint azok, kik kiherélik a talmudot.« Nem-e felséges valami az ilyen szent beszéd? Azoknál az uraknál persze, kik életük legszebb óráit a kiherélt és ki nem herélt csődörök közt töltik, örömet és lelkesedést kelthetett a

megszokott szép kitétel, midőn azt a szeretet vallása felkent szolgájának szelidséget, tisztaságot és jámborságot hirdető ajkairól hallották elhangzani. — De kikre is célzott tulajdonképpen Danner ur? A talmudot castrálják antiszemita izgatók, hogy a castrált részeket mutogassák és a zsidók ellen kihasználják. A talmudot nem értik ugyan, a castrált részek mindig hamisítványok ugyan, de azért csak castrálnak, a rágalomból, hamis vádból — így okoskodnak — valami mindig megmarad. A »Vaterland« szerint azonban Salzburg plebánosa az antiszemitákra dehogy is célzott, hanem igenis gondolt a zsidókra, kik eltávolítják a talmudból a »veszedelmes helyeket.« Nos, ha tényleg így értette jámbor kijelentését Danner főtisztelendő ur, akkor alávaló módon hazudott. A talmudot a történelem tanúsága szerint több ízben vetették alá szigorú cenzurának és — Danner kitételével élve — castráltak belőle számos helyet, de ezt mindig katolikus papok tették, a zsidók nagy fájdalomra. Vagy ezeket a cenzorokat értette tán Danner ur, midőn azt jelentette ki: »Wir sind nicht wie jene, die den Talmud castriren?« A zsidók soh'sem elimináltak a talmudból egyetlen betűt sem, de igenis a katolikus papok által castrált helyeket összetartogatták, és »Cheszrónosz Hasasz« czim alatt mint külön könyvecske jelent meg, melyet bátran olvashat Danner ur is, ha ugyan ért a talmud abc-jéhez. Mert hát a próféta szava kis variációval leginkább a talmudon valósult: »Öröködben, Isten, szamarak gázolnak.« Sz.

— **Pályadíjak**. Hamburger Lipót, M. m. frankfurti háztulajdonos a »Jüd. Presse«-ben a következő sorokat teszi közzé: »Nem 10,000 lírát, amint az antiszemita újságok hirdetik, hanem tízezer márkát nyerhet bármely antiszemita. Miután ugyanis én e héten azt olvastam, hogy a prágai Rohling egy a clevei törvényszékhez intézett levelében újra azt állítja, hogy az izraelitáknak a máshitűek rituális gyilkolását a talmudban, a Szóharban és a Széfer-Halkutimban meghagyják, vagy ajánlják, én, alulírott, ezen Rohling ural szemben a következőre köteleztem magamat: Köteleztem magamat, hogy neki tízezer márkát azonnal kifizetek, ha állítása igaz voltát bebizonyítja az által, hogy ezen művek bármelyikét a rám nézve illetékes frankfurti bíróság előtt azon hely megjelölésével, mely a vérgyilkosság parancsát állítólag tartalmazza, a perköltségeknek bírói letétbe való helyezése mellett, felmutatja és a bíróság engem e tízezer márkát fizetésében elmarasztal. Hogy a megjelölt helyek valódiak, vagy kitaláltak, vagy hamisítottak-e, azt a bíróság hivatott szakértőkkel meg fogja ítélni tudni. Miután M. m. Frankfurtban háztulajdonos (Uhlandstr. 56.) vagyok és Frankfurtban ezen összegnek fizetésére képesnek ismernek, ajánlatom eléggé kötelező. De ezennel hasonló összeget, még tízezer márkát ajánlok nemcsak Rohlingnak, hanem bárki másnak, aki a Rohling által megnevezett munkák bármely helyéből, vagy más

zsidó műből beigazolja a zsidóknak állítólag meghagyott rituális gyilkosságot, természetesen mindig ugyanazon feltétel mellett, hogy ítéletet csakis a porosz királyi bíróság hozhat.

— **Moleschott az antiszemitizmusról.** A híres fiziologus és senator, MoleschottJakab, római tanár, a *Schrattenholz*-féle »antiszemita kalapács« cz műhöz kísérő levelet írt, melyből adjuk a következőket: »Az inquisitio utóhatásának veendő az, amit a XIX-ik század alkonyán évek óta tapasztalunk és újra át meg át élünk. Belgiumban Alba százanként akasztatta fel saját házaik ajtajára «az »isténtagadókat« és elnyomta a világ legnemesebb népét, midőn annak kibívó módon és kivallatva igaz véréit és vagyonát, második véréit, vette. A XIX. század antiszemitái nem törődnek a lelkiismerettel, sem a magukával, sem a másokéval, csak neki-esnek a házaknak, gyujtogatnak és rombolnak, elüldözik az embereket, mintha terhükre eső állatok volnának, irigylik és üldözik embertársaikat, ha szellemben, vagy szerencse tekintetében tulragyogják őket. A gyalázat annál nagyobb, mert államférfiak és hatalombirtoklók tartanak velük. Papok, kiknek a szeretet tanait kellene hirdetniök, megfélemednek róla, hogy Jézus zsidó volt, a jog és művelődés tanítói eltagadják, hogy a zsidóknak csakugy mint a görögöknek emberiségünk leggazdagabb forrásait, a tulajdonképpeni emberi nemesseget köszönjük. Valósággal elremitő, mert irigykedő dühével a különben oly nemeslelkű fiatalság egy részét is megmetélezte. Kétszeresen sújtó, mert az ugynevezett keresztény-germán párt Lessingről és Nathanról megfélemedkezve, a slavokkal versenyez annak előjogaért, hogy egy embertelen felfogás alávalóságait szolgálja. Az antiszemitizmus hálátlanság, irigység, tévutra-tért communistikus felfogás vad kitörése, mely fajgyűlölettel, hitbuzgalommal és hazaszeretettel takarózik. De kitartás kell a küzdelemhez, mert az ostobaság olyan mint a hydra, melyen kilencz uj fej nő helyébe, ha az ember a régiéket leszabdálja, és ha kitartunk, akkor győzni fog az eszme, amint győzött azok felett, akik a nép kiskoruságát készítették elő, hogy bilincsekbe verhessék. A zsidó ne csak a szabadsággal, mit a törvény biztosít számára, hanem a társadalmat szeretve is éljen közöttük ösztökélő példánykép gyanánt. Ha elismerjük az ő előnyeit és igyekezünk azokat érvényesíteni, ő el fogja sajátítani a mieinket és hálásan fogja megbecsülni. Egymást szeretni és áldani fogjuk mi.

— **A pesti orthodox hitközség rabbijának kitérését** azon kérdés elől, hogy — mint egyik főfőhirdetője a Reich Ignác-féle azon tannak, miszerint »a neologok a zsidóságtól elszakadt, idegen hitfelekezet«, — hogy végezhetett ő f. é. június hó 26-án esketést a gödöllői »idegen hitfelekezet« községének területén; továbbá hogy engedhette meg, hogy az általa összeadott fiatal pár egy »idegen hitfelekezet« anyakönyvébe vezetessék be és végül hogy fogadtatott ő el

egy »idegen hitfelekezet« anyakönyvvezetőjétől megbízást az esketés végzésére: — mindezen kérdések elől való kitérését a nevezett szent ugy eszközölte, hogy — Pöstyénbe ment fürdőzni. Követték-e példáját és lehűlötték-e magukat azóta a hivek is, arról még nem értesültünk, de arról igenis tudomást szereztünk, hogy a pesti orthodox hitközség, mint olyan, minden tekintetben helyesli rabbija eljárását, mert hisz a két féle felekezet ugyis csak komédia, melyet a Reich Ignácra esküvő hirdethet ugyan, de a melyet hinni senkinek nem jut eszébe. A mi bennünket illet, elismeréssel tartozunk a rabbi urnak a pompás bizonyítékért, melyet a »két felekezet« hazugsága ellen szolgáltatott.

— „**Attérés.**“ A berettyó-ujfalusi orthodox hitközség egy nagy része — mint bennünket onnan értesítenek — megunva és megutálva a hirhedett központi vezetésnek a zsidóságra csak szégyent hozó üzemleit, a statusquo-ante »vallásra« szándékszik áttérni, a mely »vallás« követői tudvalevőleg, mert a tudatlan lókupeczből lett orthodox messiást nem vallják, »idegen hitfelekezet«-nek a hivei, sőt az uj orth. Sulchan-Aruch szerint: „kat ha-status-quo g'ruim jószár m'ha-neologim (Maharam-Sik)“ azaz a status-quo-beliék még kevésbé zsidók, mint a neologok. No de ezek örültségek s komolyan csak a buták legbutábbjai veszik. Mindamellett mi is határozottan helytelenítjük a kiválást. A hol egy a hitközség, maradjon egy, akár az orthodox, akár a congressusi, akár a status-quo-beli nevezettel ékeskedik. Egy a zsidóság, ha még annyira érdekében van is a rombolóknak, hogy darabokra szakadjon. A berettyó-ujfalusi testvéreink vétenek az egység eszméje ellen, ha a hitközséget ketté tépik. Maradjanak meg orthodoxoknak. Előbb-utóbb el fog következni az idő, hogy eltűnnek a sallangok (orthodox, status-quo és congressusi) és lesznek, a mik voltak, és a mik az egész világon: zsidó hitközségek.

— **Pécsről** a következő sorokat kaptuk: A »Magy. Zsidó Szemle« utolsó füzetében Dr. Kovács Ferencz megbeszélés tárgyává teszi a pécsi izr. hitközség helyzetét a község kerületi szervezkedésével szemben. Következetlenséggel vádolja a hitközséget, amiért a receptió iránti mozgalom initiálása után is statusquo alapon maradt meg s eme álláspontjának még ujonnan kidolgozott alapszabályaiban is kifejezést adott. Annyi tény, hogy az alapszabályok módosításánál felmerült a kérdés, hogy ne csatlakozzék-e a hitközség a fennálló szervezetek egyikéhez. Beható tárgyalások s több gyűlésen át folytatott tanácskozás után, az előjáróság, nem látva a létező szervezetek egyikében sem biztosító kezességet arra, hogy belépése által, az ügyet előbbre vinné, avagy annak bármi szolgálatot tehetne, elhatározta: hogy egy újabb kongressus egybehívásáig tartózkodó álláspontját fel nem adja, annál is inkább, mert a már megindított mozgalom természet-

szerű fejlődésével a hazai hitközségek előreláthatólag a kor igényeinek megfelelő szervezetet fognak teremteni. Ez ama tér, a hová a pécsi hitközség is, ki midőn a zsidóság igazairól, jogvédelméről és becsületéről volt szó, mindig az elsők között lépett sorompóba s ezuttal is minden tehetségével és áldozatkészségével fog védelmére kelni. Eme alkalmas időpont elérkeztekor a hitk. előjárás nem fogja elmulasztani minden külső befolyás és minden kívülről kapott lökés nélkül a képviselőtestületnek javaslatot tenni. Eme határozatot a pécsi izr. hitközség képviselőtestülete f. é. jun. hó 5-én tartott közgyűlésén egyhangulag elfogadta. Czikkirő ama támadását, hogy a hitközség eme határozata dacára megis propagálta a receptió ügyét, de az 1891. évi jun. hó 21-én Pécsen tartott értekezlet határozatát nem fogantatosította, azzal háritjuk el a hitközségről, hogy az feleslegesnek tartotta ez ügyben továbbra is eljárni akkor, midőn Budapesten e czél munkálására annyi kiváló férfi szövetségelt, kiknek lelkes és vállalt együttműködésétől több sikert és eredményt várhatunk, mint egy, vagy több vidéki hitközség szárnypróbálgatásától.

Dr. Loewy Lipót
hitk. alelnök.

— **Uj zsinagóga.** A esurgói hitközség zsinagógáját a napokban adták át megfelelő ünnepélyességek kapcsán szent rendeltetésének. Az örömnappan a helység lakossága felekezeti különbség nélkül osztozott. Az ünnepi szónok Süsz Ignác dr. rabbi volt. A templomavatók este a kaszinóban közvacsorát és táncmulatságot rendeztek.

— **Halálozás.** Barta Lajos, a losonczy hitközség jegyzőjét súlyos csapás érte fiatal nevének f. hó 4-én történt elhalálozása folytán. A megboldogult 6 évig osztott meg férjével örömet, bánatot és két gyermeket hagyott anyáttalanul. — Örök nyugovóra előkelő rokonság és számos tisztelő kísérette a korán elköltözöttet.

— **Ahol a katolikus gyűlést tartják** Linzben, hova a klerikális antiszemita és az antiszemita klerikálisok vagy 20-25.000 résztvevőt vártak, hétfőn megnyílt a katolikusok gyűlése. A vagy 2000 főnyi értekezleten mindjárt az első napon megkezdtek a maszkírozott kirohantást a zsidókra, a liberális sajtóra, a szabadkőművesekre, stb. Ez alkalomból kétszeres becse van hát annak a közleménynek, mely a linczi német egyletnek »Mittheilungen« cz. folyóiratában a gyűlést megelőzőleg az antisemitizmus ellen védelembe veszi a zsidóságot. A Holzinger F. S. tanár szerkesztette folyóirat többek közt ezt írja:

»Ügyetlenség a kapitalizmust zsidó specifikumnak nyilvánítani, mikor tudja az ember, hogy a zsidók a szociál-demokratia terén, mely amannak meglehetősen ellentéte, szintén jelentékeny szerepet játszanak. Sokat hajtogatják az antiszemita, hogy a zsidóknak

éppenséggel nincs képességük az alkalmazkodásra, miért is az emancipáció, melynek ez előfeltétele, hiba volna és vissza volna vonandó. De hát ennek a csodálatra méltó népnek egész története azt bizonyítja, hogy éppen benne van meg az elképzelhető legnagyobb alkalmazkodási képesség és bizonyára nem megvetendő — bárha komikus — bizonyíték e mellett a *zsidó származásu német nemzeti antiszemita-vezér* (Schönerer. — Szerk.). A zsidó miglen felszabadult, hogy létét fönntartsa, kénytelenségből alkalmazkodott a szabadság hiján levő viszonyokhoz; a kultúra szabad és emberi fejlődésében azok a múltból rajtamaradt jelek és el fognak tűnni és a zsidó gyűlölség, mely az »izmusok« korában csak a jobban hangzó antiszemitizmus nevet vette föl, lényegében azonban nem változott, nem fog többé táplálékra találni. *A fölvilágosodottság emberére a jövőben csak egy munka vár: a mult elbirtéletei korlátozásai és igazságtalanságai semmiféle téren nem segíthetők és ujitandók fel többé.*

— **Hymen.** Folyó hó 3-án esküdött örök hűséget Csányi Zoltán, budapesti gyógyszerész Reich Etel kisasszonynak, dr. Reich József fővárosi jeles ügyvéd leányának Szt.-Lőrinczen. Az uj párhoz Schönm. kerületi rabbi tartalmas, szép beszédet intézett, megáldva az uj házásokat.

— **Zsidó dalárda** alakult Komáromban. A szervezés és betanítás munkáit Kurzman főkantort végezte. A dalárda tagjainak száma 14, akik néhány heti gyakorlás után már is szép eredménnyel mutatkoztak be. A zsidó dalosok első nyilvános szereplése f. hó 7-ikén egy lakodalom alkalmából történt a zsinagógában.

— **Az antiszemita csatározások,** melyek a Buschoff-pör nyomán támadtak s a melyekről már mi is közöltünk egyetmást mu atóba, még mindig nem szünetelnek. De hát itt is ott is emberükre akadnak. Ime, egy újabb lefőzés. A Leipz. Tageblattban a következő megjegyzéseket olvassuk: »A Leipz. Kirchenbl.-ban J. J.-tól a Buschoff-pörrre vonatkozólag a következő megjegyzés olvasható: Már magának a gyanunak megdöntetlen volta: — vesd össze Heine (!) »Der rabbi von Bacharach« töredékével« — nagy horderejű jelensége annak, hogy e népnek (a zsidónak) szerteszóratásában nem sikerült a gyűlölségen szeretettel felülkerekednie — Tehát a zsidóknak tulajdonképpen minket mindig szeretniök kellett volna és a mi gyűlölségünkön szeretettel kellett volna felülkerekedniök — minden megcsufolás dacára, a középkornak minden örült üldözése dacára, a mi, gyermekgyilkosságra és rituális vérvételre vonatkozó vádjaink dacára. — A gonosz zsidók! Még csak nem is szeretnek minket eléggé! Különben más világ volna. Nekünk, keresztényeknek természetesen már 1900 esztendeje meg van az a parancsolatunk, hogy: »Sze-

resd ellenségedet!« hanem hát ez mai theologosunknak eszébe sem jut, ha azon fárad, hogy a zsidóktól a békeszeretet legnagyobb szélsőségét követeli meg. Nem, a zsidók hibásak abban, hogy eme megdönthetlen gyanunk folytán ártatlan családok törvény elé kerülnek és a gyilkossággal vádolt emberek minden szenvedését és becsutelségét végig kell élniök. A zsidók hibásak azért, hogy a 19-ik század keresztényei kerékpáron érkeznek (Xantenbe) és azt kiabálják: »Le a gyilkos házával!« — ők az okai, hogy a szerencsétlen Buschoff-családnak amíg ez a törvény előtt sohajtozik, házat lerombolják. — Miért van az, hogy a zsidók hibásak mindebben? Azért, mert minket, keresztényeket nem szerettek eléggé mindazon képtelenségért, amit tőlünk valaha el kellett szenvedniök, nekik a mi gyűlölségünket szeretetre kellett volna átalakítaniök a gonosz zsidóknak! Ha a zsidók ilyen gonoszak, akkor igazán csak mi keresztények vagyunk gonoszak, kik szívósan ragaszkodunk megdönthetlen gyanunkhoz és a legközelebbi alkalommal hasonlóképp fogunk cselekedni. Ti, zsidók gyakoroljátok »békeszeretetet«, mi, keresztények természetesen addig nem vesződünk ezzel a szép erénnyel, melyre minket Krisztus tanított. Hogy megvigasztalódjanak amiatt, hogy a beküldő egy keresztény theologusnak ilyen keresztény voltát csak olyan érzellemmel képes fogadni, mely a fölháborodás és utálat közt inog, alá akarom magam írni. Hiszen a beküldő csak protestáns egyesítő. Dr. Seidel Rudolf tanár.

— **A szultán elismerése.** A m. kir. államvasutak városi menetjegy irodájának főnökét, Schwiimmer Pált, a legutóbbi selamlík alkalmával a Yildiz kioszkba hívták, ahol Munir pasa a sultánnak egy iradáját olvasta fel előtte, melyben a császár legmelegebb elismeréssel adózik Schwimmernek a Törökországba rendezett kirándulásokért s a törökök és magyarok között ily módon ápolt jó viszonyért.

— **A vasárnapi munkaszünet Németországban.** A vasárnapi munkaszünetre vonatkozó rendelkezések végrehajtása Németországban nagy zavarokat okoz. A lapok sokat foglalkoznak az általános elkedvetlenedéssel és már is a végrehajtási rendelet revizióját sürgetik. A szociáldemokraták szintén mozgolódnak. A lapok azt kifogásolják, hogy a kereskedelmi alkalmazottak 5 órára szorított vasárnapi munkaideje mellett, az üzleteket, ahol ezek alkalmazva vannak, a munkaszünet idejére szintén be kell zárni. A szociáldemokratáknak pedig az nem tetszik, hogy a segédek és alkalmazottak nélkül dolgozók is kénytelenek üzletüket bezárni, holott ezek nem nélkülözhetik a vasárnapi keresetet. Ugy mondják, hogy a vasárnapi munkaszünet az önálló iparosokra olyan védelmet kényszerít, melyet ezek nem kívánnak és nem akarnak. A németek tehát a vasárnapi 5 órai munkaidőt is keveslik.

— **Ahlwardt uram legujabb stiklije.** Az elhírhedt német rector azt állította hogy az ő támoga-

tója és jóakarója Moltke Otto gr. Moltke Otto gr. azonban kinyilatkoztatta a »Post«-ban, hogy ő Ahlwardtnak sem támogatója, sem jóakarója, de még csak — az Ahlwardt által szintén erősített — császári audiencia kieszközlésében közbenjárója sem volt. — A gróf egyáltalán tagadja, hogy Ahlwardttal bármi nevéen nevezendő összeköttetésben állana.

— **Munkások antisemitizmusa.** Koblenzben valószínűleg le fog lohadni. Mint onnan jelentik, több tekintélyes cég meghagyta gyári munkásainak, hogy az antisemita gyűlésekről maradjanak el. Némelyek egyben azt is tudatták munkásaikkal, hogy azok, akik valamely antisemita-egylet kötelékébe lépnek, elbocsájtásra számíthatnak.

— **Röpirat az orosz zsidókról.** Rulf J. dr. memeli rabbi, az ismert humanista, aki az orosz zsidók kegyetlen sorsára a legelső között hívta fel Europa figyelmét, »Die russischen Juden« czímmel röpiratot írt, melyben híven írja le az orosz zsidó lakosság szomorú sorsát és a nyomor enyhítésére tett mentési kísérleteket. A műveeske elébb néprajzilag ismerteti az orosz zsidókat, majd a kownoi határozatokat fejtegeti, történeti képet nyújt az oroszországi zsidóüldözésekről és végül a mentési munkálatokat mutatja be. A könyv ára mindenkinek tetszésére van bízva annak megjegyzésével, hogy a tiszta jövedelem azon asszonyok és gyermekek támogatására fog szolgálni, akiknek kenyérkeresőjük kívándorolt.

— **A »Magyar Szalon« 100-ik száma ünnepi színben köszöntött be olvasóihoz.** A Keglevich István gr. kiadásában és Fekete József szerkesztésében megjelenő pompás szépirodalmi folyóirat júliusi füzeté érdekesebb dolgozatokkal és képekkel van tele. Irtak bele: Margitay Dezső, Bodnár Zsigmond, Temérdek (Jeszenszky), Rákosi Viktor, Gáspár Ferencz, Strausz Adolf, Kohn Dávid, Borostyáni Nándor, Kabos Ede, Heltai Jenő, Gáspár Imre stb.

— **A vallások parlamentje.** Balogh Ferencz debreczeni tanár a »Budapesti Hírlap«-ban azon érdekes hírt újságolja, hogy a chicagói kiállítás, mely 1993 május 1-ére nyílik meg »vallások parlamentje« név alatt az összes élő vallások képviseléből álló congressust tart, a melyre minden vallás, keresztény, mohamedán, zsidó, buddha stb, küld képviselőt. Évvel kapcsolatosan aztán a vallások művelődés-történeti emlékei, kincsei, drágaságai és szertartási eszközei is ki lesznek állítva, a mely kiállításnak 20,000 négyszöglábnyi tér áll rendelkezésére. A vallások parlamentjének a céljai a következő pontozatokból tűnnek elő: a) Felmutatni beható módon, mennyi fontos közös igazságot, tartanak és tanítanak a különböző vallások. b) Előmozdítani és mélyíteni a testvéries érzületet és közös jó egyetértést a különböző vallásu emberek közt, a közönyösség táplálása, vagy külső alaki egyesítés szándéka nélkül, c) Itetékés ajkak által előtérbe hozni a legjellemzőbb meg-

különböztető vonásokat. d) Jelezni az Istenbe és az ember halhatatlanságába vetett hit dönthetlen alapjait; s így a materializmussal szemben állást foglalni. e) Feltárni az egyes vallások szellemi hatását irodalomra, művészetre, kormányzatra, családra és társadalomra. f) Állandó kiadványban összefoglalni a vallások felekezeteinek jelen állapotának rajzát stb. A világ nagy emberei, költői, írói és politikusai, mint Gladstone, Tennyson, a híres amerikai agg 84 éves költő Whitur, a tudomány és művelődés központjai: Róma, Basel, Berlin, Dublin, Boroszló és Neufchatel már előre is tapsolnak e hatalmas és lélekemelő ideának. Az említett cikkiróval szölvé, ha a columbusi világkiállítás feladata a műveltség számos és válogatott gyümölcseit felmutatni, nem hiányozhatnak onnan éppen a különböző műveltségnek szülő okai: a vallások. Az igazság diadala, az emberi nem testvérülése mint magasztos érdek teszi szükségessé minden vallás képviselétét.

Van szerencsénk a t. cz. közönség becses tudomására hozni, miszerint helyben

V., váczi-körút 74. a (a Markó-utca sarkán)

Pesti magyar kereskedelmi bank

Lipótvárosi Fiók-Osztály

czég alatt fióközletet nyitottunk és annak vezetésével bankunk tiszviselőjét, G á l A l b e r t urat biztuk meg.

Ezen fióközletünk, mely működését már f. é. a u g u s z t u s h ó 1-én megkezdé, arra van hivatva, hogy a Lipótváros üzleti érdekeit előmozdítsa és pénzhelyzésre, valamint mindennemű egyéb bankműveletekre nézve a nagy közönség kényelmének szolgáljon.

Hatásköre ehhez képest ki fog terjedni.

Betétek elfogadására takarékpénztári könyvecskékre, pénztárjegyekre, vagy folyó számlára (cheque-számla). — Értékpapírok, ércpénzek és külföldi váltók vétele és eladására. — Tőzsdeműveletek keresztülvitelére. — Előlegek (kölcsonök) nyújtására értékpapírokra. — Külföldi utalványok és hitellevelek kiállítására bármely értékben. — Kisorsolt értékek és szevények beváltása és leszámítolására. — Váltók leszámítolásának közvetítésére.

Ezen fiókunk egy helyi bizottság felügyelete alatt áll, mely a következő urakból alakult: *Abeles* Ármin S. magánzó, Dr. *Boscovitz* Alajos orvos, Dr. *Bródy* Samu ügyvéd, *Csepcsányi* Béla gyógyszerés, *Daur* György (Fischer Adolf czég belfagja), *Frankl* Gotlieb (Frankl Herm. A fiai czég belfagja), *Hercz* Zsigmond, *Kann* Jakab (Kann és Heller czég belfagja), *Lufranco* István, *Schanzer* Ignác (Wolfner S. czég tulajdonosa), Dr. *Smialovszky* Valér országgyűlési képviselő, Dr. *Szohner* Lajos ügyvéd, *Vuk* Gyula (Vuk M. fiai czég belfagja), *Wolfner* Tivadar (Wolfner Gyula és társa czég belfagja).

Midőn ezen új fióközletünket a t. cz. közönség becses figyelmébe és pártfogásába ajánljuk, azon reményünknek adunk kifejezést, miszerint szolgálatainkat minél gyakrabban igénybe fogja venni.

Tisztelettel

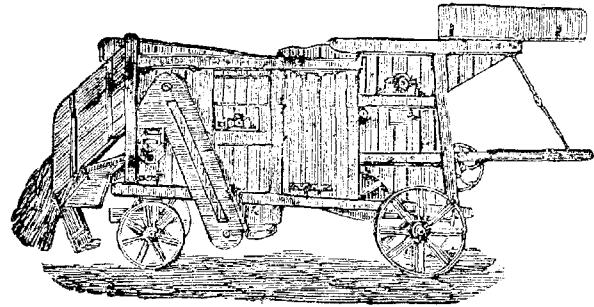
Pesti magyar kereskedelmi bank.

Baris Ferencz és Társa

g é p g y á r o s o k

BUDAPFTEN,

IX., Lónyay-utca 15. szám.

Ajánlják jeles szerkezetű és kiváló nagy munkaképességű, számtalan kiállításra és versenyen első díjat nyert gazdasági gépeiket, ugymint **járgányait, cséplőgépeiket, kitűnő gabonatisztító és osztályozó Baker-rostáikat, szilvarostáikat, ekéiket. Arankamentesítő rosták különleges gyártása.**

Árjegyzékek kívánatra díj- és bérmentesen megküldetnek.

Kezdő tanuló mellé vidékre

izr. tanító

felvétetik. Czim a kiadóhivatalban.

NEUMANN LIPÓT

könyvkötészete

BUDAPEST,
Muzeum-körút 10. sz.

III

Elvállal mindennemű

könyvkötő munkát,

ugyszintén

aranynyomásu plakátok

tiszta és gyors elkészítését mély- és dombornyomásban.

ARANYOSI MIKSA tanár
nyilvános
polgári és kereskedelmi
iskolája

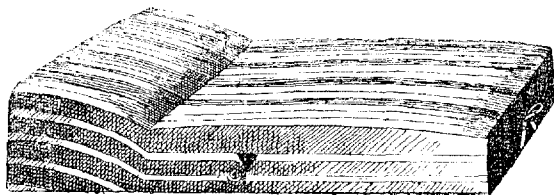
Budapesten, V., nagykorona-utca 13.

Az intézet áll: 4 polg isk. és 3 közép kereskedelmi osztályból; ez utóbbiak egyenrangúak a kereskedelmi akadémiák osztályaiával. Mind a 7 osztály a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak 1891. évi 53979. sz. rendeletével végleges **nyilvánossági jogot** nyert. **Bizonyítványai tehát államérvényesek.** A felső osztály bizonyítványai az egyéves önkéntességre jogosítanak.

A beiratás **augusztus 29-én** kezdődik. Előjegyzés a szünet alatt is. Az intézet internatussal van összekötve — Részletes programot készséggel küld

az igazgatóság.

Csász. kir. szab.

Legujabb találmányú

kárpitozott ágybetéteimhez,

mely felülmul minden eddigi gyártmányt, semmi más nem szükségeltetik, mint lepedő a be- terítéshez. Ezen czélszerű találmányomat ajánlom a t. cz. közönségnek előforduló szükségletnél.

Megtekinthetők a városligeti műcsarnokban és gyári helyiségemben, hol mértékszerű meg- rendelések is elfogadtnak.

Kórházak, szállodatulajdonosok, nevelő-intézetek nagyobb megrendelésnél árkedvezményben részesülnek. Továbbá min- dennemű kárpitozott munkát a legolcsóbb áron elvállalok. — Tisztelettel

mükárpitos és diszító
VIG PÁL Budapest, Rózsa-utca 52.

Szakértői vélemény: A forgalomban levő valódi fran-
 czia cognacokkal vetekedhetik.

A gróf Esterházy Géza-féle cognac

orvosi tekintélyek által ajánlva, felelte kellemesen és jól iz-
 lik, minőség tekintetében **bármelyik francia gyárt-**
mánnyal versenyezhet — ára pedig sokkal

olcsóbb,

KÜLÖNLEGESSÉG

*****COGNAC**

mindenütt kapható
 A mi cognacunk tisztá borból van finomítva, minden idegen anyag
 hozzájárulása nélkül, miért is
J á r v á n y o s b e t e g s é g e k n é l
 kitűnő eredménnyel használhatók.

Központi iroda: Budapest. külső váczí-ut 23

A gróf Esterházy-féle cognac-gyár igazgatósága.

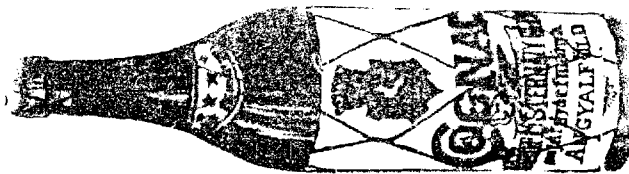
ANGYALFÖLD

Vezérképviselő Budapest: FINN OSZKÁR.

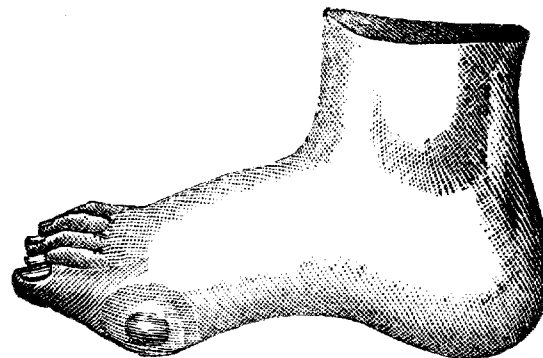
2-1.)

Sétater-utca 4. sz

Lipese, Bordeaux, Nizza, Páris és Berlin.

Csak akkor valódi, ha a sötétlen dugon ez az egylet fel-
 írás van: »Gróf Esterházy Géza.«

Fájós lábakra

ugyszintén csúzos és köszvényesekre ajánlom
 lábbeli készítményeimet

GERŐ ADOLF cipész-mester

V. Fürdő-utca 2 sz., a Diana-Fürdő-épületben.

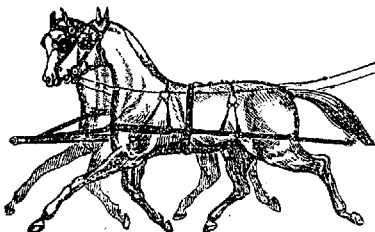
Alapított 1848-ban.

FREUND A. ÉS FIA

cs. és kir. szabad.

nyereg-, szij- és bőröndárak

gyára

BUDAPEST,**IV., koronaherceg-utca 3. szám.**

árakon

Nagy választék lószerszámok, uri- és női nyeregek, ostorok, lovaglópálcák, zablák, tisztító- és istállószerek, lónyíró-ollók, bőröndök, s berendezett utazó-táskákban, legjobb izlésű kivitelben, jutányos

Bel- és külföldi lópokrócok.

Előírással nyeregszerelések, tényleges s tartalékos tiszt urak részére legolcsóbb árakon.

KÉPES ÁRJEGYZEK KIVÁNTATRA INGYEN ES BÉRMENTVE.

A nagyérdemű közönségnek becses figyelmébe ajánljuk több kiállításon aranyéremmel kitüntetett műtermünket, valamint nagy raktárunkat kül- és belföldi szövetekben.

Buchhalter és Társa

férfi-szabók

VII., Károly-körút 19. (Báró Orczy-ház.)

Kohn Arnold

gazdag sirkóraktárát (Váczikörút 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkóállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért keznekedik a cég jó hírneve.

— Szombaton és ünnepnapokon zárva. —

Kanitz Ferencz és Társa

szepességi vászon raktára,

menyasszonyi kelengyék gyára,

Budapest, VI., hatvani-utca. 11 sz.

alatti jóval megnagyobbított, látványosságot képező üzletben dus választékban kaphatók: a legnehezebb minőségű szepességi, rumburgi, kreasz, hollandi, irhoni és sziléziai vásznak, szepességi és dupla-damaszt asztalneműek. Legnagyobb raktár kész női, férfi és gyermek fehérneműekben. Minden e szakmába vágó rendelmeny leggyorsabban eszközöltetik, mert a műhely a házban van. Nagy választék ágyszövetek és paplanokban.

!! Ujdonságok kávé terítékekben !!

Cretonok, batisztek, sephirek, satinok, nyári pique, gyermek-ruha csinvat stb. stb.

Különlegességek !! angol és francia batist és lenzsebkendőkben.

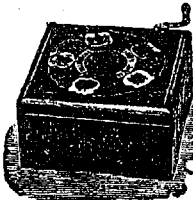
Valódi szerb vásznak.

Iskolás gyermekek részére szükséges fehérnemű nagy választékban kapható,

VARJU KAROLY hangszergyáros

a komáromi kiállítás jury tagja,

Budapest, Kerepesi-ut 57. sz.

Egyedül jogosított készítője a szab. üveg-osz. opzatu hangszimbalmoknak, mely négy nagy éremmel van kitüntetve.

Nagy választékban vonós, pengető, hajtó és húzó hangszerek, a melyeknél 15% engedmény takarítunk meg, ha

a 200 képpel illusztrált ingyen árjegyzéket kérjük egy levelezőlapon.

Czimbalmok részletfizetésre is kaphatók.

Első osztrák-magyar villámvilágítási és erőátviteli gyár

EGGER B. ÉS TÁRSA.

BUDAPEST

BÉCS

VII., Huszár-utca
7. sz.X., Simmeringer-
strasse 187/9.

**Villámvilágítás, telefon,
villámhárító, vasuti távirda
stb.**

A világhírű »Universal Transmitter« nevű mikrofón egyedül jogosított gyártól

Költségvetések, árjegyzékek ingyen és bérmentve.